

КӘКЕН ҚАМЗИН
БАУЫРЖАН ӘЛІҚОЖА

КӨСЕМСӨЗ ПАНОРАМАСЫНДАҒЫ ЗАМАН ПАЛИТРАСЫ

Оқу құралы

ӘОЖ 512.122.0
КБЖ 83.3 (5 қаз)
Қ 31

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
журналистика факультетінің Ғылыми кеңесі және
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған
(№2 хаттама 12 ақпан 2016 жыл)*

Пікір жазған

филология ғылымдарының докторы, профессор **Б.Ө. Жақын**

Қамзин К.

Қ 31 Көсемсөз панорамасындағы заман палитрасы: оқу құралы / К. Қамзин, Б. Әліқожа. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 144 б.

ISBN 978-601-04-1814-1

Аталмыш оқу құралында көсемсөз мәтіндеріндегі түр мен түстің теориялық-әдіснамалық негіздері және оның тәжірибелік мәні мен астары сараланған. Ұлттық танымның қайнар көздерінен бастау алатын түр мен түстің көне түркі ескерткіштеріндегі тарихи мәніне талдау жасалынған. Антикалық және орта ғасырлардағы ғұламалар мен бүгінгі ғалымдардың еңбектеріндегі түр мен түстің зерттелінуі зерделенген. Көркемөнердегі түр мен түстің тылсым сыры айқындалып, оның психологиялық, әлеуметтік сипаттары жан-жақты ашылған. Сонымен қатар оқу құралында түр мен түстің эволюциясы: батыс ғылыми мектебі, көркем әдебиет, публицистика, ғылыми зерттеулердегі түр мен түс табиғаты қарастырылған. Түр мен түс категориясының рухани және материалдық траекторияда тоғысуы, оның философиялық мән-мағынасын ашып көрсету – қазақ журналистикасы үшін айта қаларлық сонылық.

Оқу құралы журналистика факультеті студенттеріне, зерттеушілер мен журналист-практиктерге арналады.

**ӘОЖ 512.122.0
КБЖ 83.3 (5 қаз)**

ISBN 978-601-04-1814-1

© Қамзин К., Әліқожа Б., 2016
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2016

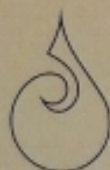
КӘКЕН ҚАМЗИН

1949 жылы 13 маусымда Талдықорған облысы, Үйгентас ауданы, Үшқайың елді мекенінде дүниеге келген. С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті журналистика факультетінің түлегі. Қазір Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің оқытушысы, филология ғылымдарының докторы. Профессор К. Қамзиннің «Е.П. Михаэлистің «Семипалатинские областные ведомости» газетіндегі журналистік қызметі», «Е.П. Михаэлистің журналистік және әлеуметтік қызметі», «Журналистика негіздері», «Талдамалы журналистика», «Публицистика жанрларының эволюциясы» сияқты оқу құралдарын, «Қазақ көсемсөзі жанрларының кемелдену үдерісі» монографиясын оқырман жұртшылық, ғылыми қауым жылы қабылдады. Ғалымның ғылыми-танымдық мақалалары Англия, Канада, Қытай, Моңғолия, Өзбекстан, Ресей елдерінің беделді басылымдарында жарық көрген.

БАУЫРЖАН ӘЛҚОЖА

1990 жылы 10 сәуірде Оңтүстік Қазақстан облысы, қазіргі Арыс ауданы (бұрынғы Отырар) өңірінде дүниеге келген. «Айтұма» жыр жинағының авторы. Төлеген Айбергенов атындағы сыйлықтың иегері. Жас қаламгерлердің Сұлтанмахмұт Торайғыров атындағы сыйлығының, халықаралық «Шабыт» фестивалінің лауреаты. Қазақстан Жастар Одағы «Серпер» сыйлығының иегері. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті журналистика факультетінің «Баспасөз және электронды БАҚ» кафедрасының оқытушысы.

ҚАЗАҚ
УНИВЕРСИТЕТІ
Б А С П А С Ө З

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ.....	3
I тарау. ТҮР МЕН ТҮС КАТЕГОРИЯСЫНЫҢ РЕТРОСПЕКТИВАСЫ.....	5
1.1. Ұлттық таным галактикасындағы түр мен түс құбылысы.....	5
1.2. Көне түркі ескерткіштеріндегі тарихи оқиғаларды қанықтыру палитрасы.....	23
1.3. Платон, Аристотель, әл-Фараби трактатындағы гаммалық мәтіндер.....	39
II тарау. РЕАЛИЗМ ЖӘНЕ ИМПРЕССИОНИЗМ МЕКТЕБІ: ТҮР МЕН ТҮС ЛЕКСИКАСЫ.....	54
2.1. Көркемөнер эволюциясы және контрастар үдерісі.....	54
2.2. Адам табиғаты мен психологиялық рендерінің публицистикалық өрімі.....	67
2.3. Түр мен түс категориясының әлеуметтік сипаты.....	79
III тарау. ТҮР МЕН ТҮС ІЛІМІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ.....	92
3.1. Батыс ғылыми мектебі, Гете зерттеулерінің көсемсөз образдылығын байыту тәсілдері.....	92
3.2. Жазушы-публицистердің жаратылыс көріністерін ажарландыру әдістері.....	105
3.3. Қазіргі ғылыми әдебиеттегі түр мен түсті тарату әдістері.....	120
ҚОРЫТЫНДЫ.....	130
ӘДЕБИЕТТЕР.....	135
ҚОСЫМША.....	139